

Paardenhouderij
2de graad A-finaliteit
II-Paa-a

BRUSSEL

D/2024/13.758/147

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang in de tweede graad

Vanuit de tweede graad Paardenhouderij stromen leerlingen door naar de derde graad Paardenhouderij.

2.2 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op minimumdoelen van de basisvorming en doelen die leiden naar de beroepskwalificaties Hippisch assistent en Paardenafrichter.

Het leerplan is gericht op 28 graaduren en is bestemd voor de studierichting Paardenhouderij.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Paardenhouderij en het vormingsconcept

Het leerplan Paardenhouderij is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op de lichamelijke en technische vorming. De wegwijzer duurzaamheid maakt er inherent deel van uit.

Lichamelijke vorming

De leerlingen maken kennis met hippische vaardigheden en de verzorging van paarden. Ze optimaliseren en onderhouden hun eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid. Leerlingen Paardenhouderij kunnen hun technische en hippische competenties verder uitbreiden naar een gevorderd niveau rekening houdend met hun eigen lichamelijke grenzen en mogelijkheden.

Natuurwetenschappelijke en technische vorming

Voor de studierichting Paardenhouderij is een gedegen wetenschappelijke en technische onderbouw van het grootste belang. De leerlingen binnen de A-finaliteit verwerven de technische en wetenschappelijke vorming contextueel en toepassingsgericht. Dat gebeurt doorheen het leerplan Paardenhouderij.

De vorming is gericht op een **duurzame** handeling: de domesticatie van paarden ligt aan de basis van deze cultuur. Houdingen als respect en eerbied zowel voor de niet-levende materie als voor levende wezens zijn fundamenteel in de mens en maatschappijvisie en liggen aan de basis van het leerplan Paardenhouderij. De aarde is ons gegeven en we dragen er een grote verantwoordelijkheid voor. In de algemene vorming en in de specifieke vorming ontdekken leerlingen hoe ze die verantwoordelijkheid in hun werk vertalen en hoe ze duurzaam met paard, infrastructuur en milieu kunnen omgaan, een evenwicht vinden tussen de verschillende aspecten van hun vorming.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Duurzaam, veilig en paardvriendelijk handelen

De leerlingen ontwikkelen competenties die hen in staat stellen zorg te dragen voor paarden. De leerlingen houden bij het uitvoeren van de werkzaamheden rekening met de omgeving en de paarden en handelen vanuit de regelgeving met betrekking tot dierenwelzijn, veiligheid en milieu.

Paarden groomen

De leerlingen voeden, huisvesten, verzorgen en trainen paarden. Het aanleren en inoefenen van deze vaardigheden gebeurt in de tweede graad hoofdzakelijk onder begeleiding.

Hippisch beheer

De leerlingen gebruiken en beheren materialen, infrastructuur en hippische accommodatie met aandacht voor veiligheid, hygiëne, paardenwelzijn en milieu.

De eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid optimaliseren en onderhouden

De fysieke fitheid van de leerling is van bijzonder groot belang en heeft een invloed op de ontwikkeling van de rijvaardigheid. Met regelmaat aan die eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid werken leidt tot een betere balans en harmonie tussen ruiter/leerling en paard.

3.3 Opbouw

Om het karakter van het geïntegreerd projectmatig werken te bevorderen worden de leerplandoelen met de inhoud van kennis en vaardigheden samen aangeboden. Het is belangrijk om het leerplan als één geheel te beschouwen waarbij verschillende leerplandoelen niet zonder elkaar kunnen. De ordening in dit leerplan leidt niet tot een strakke opdeling in afzonderlijke vakken.

De leerplandoelen zijn samengebracht in de rubrieken:

- Basisvaardigheden in Paardenhouderij
- Grooming
- Training van ruiter en paard
- Hippisch beheer

3.4 Aandachtspunten

3.4.1 Graadleerplan

Het leerplan Paardenhouderij is een graadleerplan. Het lerarenteam dient de leerplandoelen te spreiden over de twee leerjaren, overleg en een planmatige aanpak is daarbij cruciaal. De leerplandoelen moeten niet worden gelezen als een chronologische lijn voor de uitwerking in lessen. Je hebt de vrijheid om te bepalen in welke volgorde je ze aanbiedt en welke doelen je combineert. Bij de uitwerking van lessen en projecten gaat het steeds over één of meer van onderstaande leerplandoelen al dan niet uit verschillende leerplanrubrieken. Om de leerplandoelen te realiseren is ook achterliggende kennis nodig. Die kan je via toepassingen of via projecten aanreiken.

3.4.2 Leerproces

Vaardigheden en handelingen oefenen de leerlingen in gedurende de uitvoering. Daarbij worden zowel het realiseren van een doel als het doorlopen proces centraal gesteld. Reflectie op het doorlopen proces kan een belangrijk leermoment zijn voor de leerlingen en biedt kans tot remediëring. Om te groeien in de hippische vaardigheden en ze te ontwikkelen, moet steeds worden teruggegaan naar wat voorafgaandelijk

werd aangeleerd. Dat veronderstelt dan ook een voortdurende oefening en onderhoud van de basisprincipes.

Vermits zowel ruiter als paard zowel lichamelijk als geestelijk enige tijd vereisen om tot bepaalde hippische vaardigheden te komen, impliceert dat een doorgedreven herhaling van bepaalde handelingen.

3.4.3 Basiscompetenties

Om de beroepsgerichte vorming effectief te realiseren, is het van belang dat leerlingen een aantal generieke competenties verwerven. Zij fungeren als onderbouw van de beroepsgerichte vorming, ze zijn de voorwaarde om die vorming te kunnen realiseren. In sommige gevallen worden die generieke competenties in het leerplan binnen specifieke doelen uitgediept of geconcretiseerd, maar in alle gevallen is het belangrijk dat je er als leraar en lerarenteam oog voor hebt. We hebben die competenties opgenomen in de rubriek basisvaardigheden in Paardenhouderij.

3.4.4 Dissecties als werkvorm

Het uitvoeren van proeven op dieren is een onderwerp dat momenteel in het maatschappelijk-ethisch debat ter discussie staat. Het al of niet uitvoeren van dissecties in het secundair onderwijs kan als een uitloper van dergelijke discussie gezien worden. De huidige wettelijke bepalingen verbieden dissecties in het secundair onderwijs niet.

Het ethisch kader dat de mens in de maatschappij hanteert, verandert voortdurend. Voor jongeren is het onderwijs een belangrijke factor bij het ondersteunen en opbouwen van een eigen ethisch waardepatroon.

Om daaraan tegemoet te komen zijn in onze leerplannen geen leerplandoelen opgenomen die dissectie als werkvorm opleggen. Bij de wenken worden ook andere didactische werkvormen voorgesteld zoals modellen, filmpjes, animaties, afbeeldingen, tekeningen die het realiseren van het leerplandoel ondersteunen.

Op de [leerplanpagina](#) vind je een aantal wenken en vragen die je kunnen ondersteunen bij het uitwerken van een schooleigen beleid.

3.5 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Basisvaardigheden in Paardenhouderij

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen handelen in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).

Wenk: Je kan de leerlingen wijzen op het belang van steeds op tijd te komen, hulp te bieden, hulp te aanvaarden van anderen, elke andere persoon in het team te respecteren, samenwerken aan een gemeenschappelijk resultaat. Je kan aandacht hebben voor een veilig leerklimaat zodat de leerling uitleg durft vragen.

LPD 2 De leerlingen handelen paardvriendelijk volgens richtlijnen van dierenwelzijn.

Wenk: Je kan de leerlingen duiden op een consistente manier van werken met paarden. Je benadrukt het belang dat leerlingen paarden op een rustige en veilige manier benaderen, verplaatsen en behandelen. Vermijd risico's die gepaard gaan met de omgang met paarden.

LPD 3 De leerlingen handelen kwaliteitsbewust, economisch en duurzaam.

Wenk: Kwaliteitsbewust handelen uit zich in zorgvuldig werken, aandacht voor details, het eigen werk controleren op fouten, het voortdurend reflecteren en zich bijsturen met het oog op het bereiken van de verwachte kwaliteit. Je kan dat zowel op het niveau van het proces als op het eindproduct nastreven. De klemtoon in de opleiding ligt op kwaliteitsvol werken maar op termijn zal je ook streven naar een vlot werktempo bij het uitvoeren van basisvaardigheden.

Wenk: Het begrip duurzaamheid betekent

- verspilling vermijden van grondstoffen;
- zuinig gebruik van gas, water, elektriciteit, onderhoudsproducten;
- grondstofbesparend en kostprijsbewust werken;
- respectvol omgaan met milieu en de natuur.

LPD 4 De leerlingen handelen hygiënisch in het belang van de gezondheid van mens en dier.

Wenk: Het is belangrijk om dit leerplandoel vanuit de praktische leeromgeving te realiseren.

Wenk: Het is belangrijk dat de leerlingen de persoonlijke hygiëneregels respecteren: bedekken van eventuele wonden, dragen werk- en beschermkledij, volgen van de hygiëneprocedure.

Wenk: Je kan de leerlingen inzicht in de basiskennis van hygiëne- en veiligheidsvoorschriften bijbrengen. Je leert de leerlingen maatregelen uitvoeren om ziekte-insleep en ziekteoverdracht te voorkomen.

Wenk: Je kan de relatie leggen met ziekteverwekkers bij dieren (virussen, bacteriën, schimmels, parasieten ...).

LPD 5 De leerlingen handelen veilig en ergonomisch.

Wenk: Het is belangrijk de juiste technieken bij heffen, tillen, hijsen en verplaatsen aan te leren. Het vergelijken van de lichaamshouding (statisch, dynamisch) van een medeleerling met een referentiebeeld is een eerste stap om zich bewust te

worden van de eigen houding. Aandacht voor ergonomisch werken o.a. hef- en tiltechnieken, juiste zithouding is essentieel.

Wenk: Je kan aandacht besteden aan het belang van een juiste ruiterspet of ruitershelm met driepuntsluiting en het dragen van een bodyprotector.

LPD 6 De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem of een uitdaging door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden in de context van Paardenhouderij.

Wenk: Dit leerplandoel kan je op een projectmatige manier realiseren. Het kan gaan om een probleem of uitdaging die kleinschalig is en aansluit bij de leefwereld van de leerlingen.

Wenk: Het is aangewezen om te vertrekken van een specifieke situatie. Leerlingen zetten kennis en vaardigheden in door creatief denken: ze bedenken mogelijke oplossingen, wegen ze tegenover elkaar af en maken keuzes. Stappenplannen kunnen dat proces ondersteunen. Een probleemoplossend proces verloopt systematisch, maar kan je niet voorstellen als een vast ritueel.

Wenk: Je kan een informatierijke omgeving voorzien waarin leerlingen vlot inspiratie kunnen verzamelen. Het is waardevol om ook tussentijdse resultaten te bespreken. Leerlingen kunnen ook feedback aan elkaar geven.

Wenk: Je kan aandacht besteden aan keuzes die leerlingen maakten bij het ontwerpen van een oplossing. Leerlingen kunnen die beargumenteren en hun denkproces illustreren: door foto's te nemen van deeloplossingen, documentatie te verzamelen, tekeningen, schema's, eenvoudige berekeningen te maken, een proefmodel samen te stellen ... Leerlingen kunnen keuzes maken aan de hand van criteria als beoogde doelstellingen, beschikbaarheid van gegevens, tijd, middelen.

Wenk: De leerlingen ontwerpen een oplossing, maar hoeven die oplossing niet effectief te realiseren. De oplossing kan verschillende vormen aannemen en moet worden getest of geëvalueerd: een nieuwe of aangepaste werkwijze, een interventie, een technisch systeem (product, apparaat ...).

4.2 Grooming

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 7 De leerlingen reinigen en onderhouden materiaal en infrastructuur.

Wenk: Onderhoud van infrastructuur van de manege:

- stallen en gangen;
- zadelkamer;
- rijbaan;
- opslagruimtes;
- stapmolen;
- poetsplaatsen;
- weide.

Wenk: Onderhoud van basisuitrusting van paard en ruiter:

- harnachement;
- hippisch materiaal;
- kledij.

Wenk: Voorbeelden van onderhoudstaken:

- verwijderen zwerfvuil;
- onderhoudsactiviteiten aan dierenverblijven en rijbaan uitvoeren;
- installaties en afsluitingen controleren en onderhouden (houten afsluitingen, metaaldraad, betonplaten, weideaafsluiting ...);
- controle werking schrikdraadapparaat;
- reinigen, smeren, onderdelen vervangen, vloeistoffen aanvullen

Wenk: Het is belangrijk dat de leerlingen de richtlijnen voor het sorteren van afval toepassen.

LPD 8 De leerlingen begeleiden paarden.

★ Paardenpsychologie

Wenk: Het komt er vooral op aan de leerlingen inzicht te geven in de verschillende gedragingen bij paarden. Je kan dat inzicht best bijbrengen vanuit domesticatie en het domesticatieproces. Je hebt aandacht voor de psychologie van paarden.

Wenk: Voorbeelden van gedrag:

- aangeboren en aangeleerd gedrag: gedrag in functie van taken, agressie, vluchten, verdediging, zuigreflex ...;
- afwijkend gedrag: stereotiep gedrag, afzonderingsgedrag, ziekte, verandering in water en voedselopname ...

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen onregelmatigheden bij paarden leren opmerken vertrekkende vanuit de praktijk.

Wenk: Voorbeelden van begeleidingsactiviteiten:

- het benaderen en hanteren van paarden op de wei, in de stal, in de stapmolen en in de rijbaan;
- het leiden en vastmaken van het paard;
- het monstern van het paard.

LPD 9 + De leerlingen beschrijven de anatomische en fysiologische bouw van het paard in functie van het gebruiksdoel.

Wenk: Uitwendige delen, signalement, aftekeningen, delen van de hoef.

Wenk: Basiskennis van organen bij het paard.

Wenk: Kenmerken die in functie van het gebruiksdoel aan bod kunnen komen:

- grootte;
- boven- en onderlijn;
- verhouding hoogte- lengte, borstomvang- beenlengte;
- gangwerk in stap en draf en galop;

- vorm van benen en voeten;
- hoofd: breedte, verhouding schedel – snuit, soorten schedel;
- ogen en oren: plaatsing, grootte, vorm ...;
- lippen, gebit, beet;
- staart: vorm, dracht;
- vacht: kleur, patroon, haarlengte, structuur;
- kleur van neus, lippen, tong, uier, oogranden;
- aard van het ras: agressief, beschermend ...

LPD 10 De leerlingen verzorgen paarden.

Wenk: Aandacht voor de nood aan beweging en sociaal contact bij paarden is aangewezen.

Wenk: Voorbeelden:

- toiletteren van dekharen, manen, staart, oren, benen en hoeven;
- invlechten;
- bandageren;
- Dagelijkse verzorgingsactiviteiten voor en na het werken;
- Het optomen en afzadelen van het paard;
- Het verzorgen en optomen bij deelname aan wedstrijden/ evenementen.

LPD 11 De leerlingen voederen paarden.

★ Paardenvoeding

Wenk: Je kan starten met het versterken van de basiskennis over voedingsproducten voor paarden. Je benadrukt best het gevaar van giftige planten en de gevolgen voor het paard.

Wenk: Je kan aandacht hebben voor voederplanning, voerschema en drinkwater. Je kan aandacht hebben voor het effect van voeding op de prestaties van het paard.

4.3 Training van ruiter en paard

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 12 De leerlingen onderhouden de eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid.

Wenk: Het kan interessant zijn leerlingen te informeren over hoe je conditie opbouwt en hoe je je lichaam niet overbelast. Het kan bv. nuttig zijn om leerlingen uit verschillende trainingsschema's te laten kiezen in functie van hun beginsituatie. Het is heel belangrijk om de correcte houding en zit te optimaliseren.

Wenk: Rider-fitness: conditie, houding (core stability), lenigheid, coördinatie, ontspanning.

Wenk: Je kan de techniek van de ruiter bespreken: handen, benen, positie van de romp. Je kan zeker ook aandacht besteden aan het vallen en angst voorkomen.

Wenk: Je houdt best rekening met een hindernishoogte van maximum 70 cm.

Wenk: Mogelijke onderdelen bij dressuur en springen:

- etiquette en afspraken;
- leiden van het paard aan de hand;
- op- en afstijgen;
- hoefslagfiguren rijden in de 3 basisgangen;
- oefeningen gezamenlijk en individueel uitvoeren op commando;
- het paard los van de groep rijden;
- houding en zit in de drie basisgangen;
- in draf lichtrijden op het buitenbeen;
- in draf doorzitten zonder het paard te storen;
- in de wending aan galopperen;
- de juiste galop onderscheiden van verkeerde galop en kruisgalop;
- progressieve overgangen;
- de verlichte zit toepassen zonder het paard te storen in de mond en in de rug;
- Cavaletti rijden en grondbalken gebruiken;
- aanrijden van een enkelvoudige hindernis vanuit draf;
- aanrijden van een enkelvoudige hindernis vanuit galop;
- houding en zit op de sprong en tussen de hindernissen.

LPD 13 De leerlingen optimaliseren de eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid.

Wenk: Het systematisch verzamelen van relevante informatie over het proces en het resultaat van de leerlingen kan je helpen om inzicht te hebben in de beginsituatie van elke leerling en in de mate waarin de leerling de vooropgestelde doelen bereikt. Op basis van die vaststellingen kan je het lesgeven of de planning bijsturen.

Wenk: Je kan methodieken gebruiken waarbij je leerlingen ondersteunt: je observeert leerlingen en je voert hierover persoonlijke gesprekken met leerlingen, je laat leerlingen met elkaar hierover in gesprek gaan, je creëert een leeromgeving waarin leerlingen het normaal vinden om over hun leren te reflecteren.

Wenk: Je kan de leerlingen wijzen op de belangrijkste punten uit het dressuur- of springreglement.

Wenk: Aan de hulpen rijden: gehoorzamen aan de teugelhulpen en aan de inwerking van de been- en gewichtshulpen.

Wenk: Je kan de leerling wijzen op halve en hele ophoudingen in functie van de gevraagde overgang.

Wenk: Je kan de tactiek van de ruiter in het parcours bespreken: aanrijden, wendingen, tempo, afstand, controle, juiste galop, aantal galopsprongen tussen twee hindernissen ... Je houdt best rekening met een parcourshoogte tot maximum 1m.

Wenk: Mogelijke optimalisatieonderdelen bij dressuur en springen:

- rijden van het paard in gehoorzaamheid;
- voldoende voorwaarts rijden in de drie basisgangen;
- paard aan de hulpen rijden (natuurlijke en kunstmatige);

- inwerken met teugel-, been- en gewichtshulpen;
- paard rechtstellen op de rechte lijn;
- paard in stelling rijden in wendingen en cirkels;
- paard in buiging rijden in wendingen en cirkels;
- overgangen rijden op een juiste manier;
- rijden van een klein parcours;
- in en out sprongen;
- verplichte doorgangen en rasterwerk;
- overgangen tussen de hindernissen;
- dubbelsprong.

LPD 14 + De leerlingen leggen het verband tussen geraamte en spierstelsel in functie van de voortbeweging van paarden.

Wenk: Je kan het belang van spier- en bewegingsstelsel in relatie tot de voortbeweging aan bod laten komen. Je kan de noodzaak van antagonistische paren (buiger en strekker) bij de dwarsgestreepte spieren duiden. Je kan de link leggen met pezen als verbinding tussen dwarsgestreepte spieren en het skelet (verband spier en voortbeweging).

4.4 Hippisch beheer

Minimumdoelen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 15 De leerlingen gebruiken hippisch materiaal en infrastructuur volgens de gekregen instructies.

Wenk: Voorbeelden:

- materialen en gereedschappen: hoevenkrabber, zweetmes, poetsgerief, verzorgingsproducten ...;
- machines en installaties: scheermachine, stapmolen ...

Wenk: Je kan aandacht hebben voor de verschillende soorten zadels: dressuurzadel, springzadel, veelzijdigheidszadel ...

Wenk: Je kan de leerlingen kennis van de verschillende soorten bitten bijbrengen.

LPD 16 De leerlingen huisvesten paarden.

★ Stalinrichting

Wenk: Het is belangrijk dat je leerlingen ook stressbesparende maatregelen leert toepassen.

Wenk: Je kan de link leggen met diervriendelijke aanpassingen: aangepast aan de bouw, ontwikkeling en toestand van het dier. Je kan de relatie leggen met omgevingsfactoren, weersomstandigheden, conditie en karakter van de dieren.

LPD 17 De leerlingen voeren eenvoudige herstellingswerken uit aan materiaal, infrastructuur en omgeving.

LPD 18 De leerlingen bereiden het transport van paarden voor met inbegrip van het laden en lossen van paarden.

Wenk: Het is belangrijk om aandacht te hebben voor de bescherming van het paard tijdens het transport. Je kan de wetgeving met het oog op het transport van paarden aan bod laten komen.

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. De technische voorschriften inzake arbeidsveiligheid van de Codex over het welzijn op het werk en aanvullend ook het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming (ARAB), het Algemeen Reglement op Elektrische Installaties (AREI) en het Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning (VLAREM) zijn van toepassing.

Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

Ook de veiligheid van praktijklokalen is essentieel: de bouwstenen van een veilige infrastructuur worden steeds getoetst aan de pedagogisch-didactische praktijk. Ook hiervoor is een hulpmiddel voor risicoanalyse ter beschikking.

De nodige informatie is terug te vinden op de PRO.website onder de rubriek '[Veiligheid, milieu en leerplanrealisatie](#)'.

5.1 Infrastructuur

Om kennis en vaardigheden geïntegreerd aan te reiken en het procesmatig werken te versterken is een goed uitgerust competentiecentrum noodzakelijk waarbij de ruimte voor het aanleren van vaardigheden en het instructielokaal één geheel vormen of dicht bij elkaar gelegen zijn.

Een instructie- en leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Werkzone

Met toegang tot:

- hippische accommodatie zoals stallen, rijbaan, stapmolen, poetsplaats, zadelkamer, piste, weide
- paarden,
- bergruimte voor gereedschappen, voorzien voor het stapelen van materialen en het bergen van zwaar materieel.

Kleedruimte

Een gescheiden kleedruimte met wasgelegenheid voor de leerlingen en voor de leraren.

5.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

- Paarden: volgens de gekozen context en doel
- Huisvesting: paardenboxen met de nodige voorzieningen: voer, drinkbakken, strooisel
- Gereedschappen zoals kruiwagen, hak, hark, schop, spade, schoffel, riek
- Machines zoals trekker, scheermachine
- Materialen zoals paardenvoeders, strooiselmateriaal, reinigingsmateriaal en -producten, ontsmettingsmateriaal en -producten, herstellings- en onderhoudsmateriaal
- Springmateriaal zoals staanders, balken, lepels, hindernisnummering, waterbak
- Rijbaanmateriaal zoals rijbaanletters, spiegels
- Preventiemateriaal zoals handschoenen, veiligheidsbril, werkkledij, oorbeschermers, werkschoenen of -laarzen, ruiterpel, bodyprotector

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

5.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

Persoonlijke en collectieve beschermingsmiddelen (handschoenen, ruiterpel of veiligheidshelm, bodyprotector, oorbeschermers, stofmasker, veiligheidsbril, veiligheidsschoenen, werkkledij, geschikte rijckledij, ...) in functie van het gebruik van arbeidsmiddelen, conform de voorschriften.

Daarnaast dienen leerlingen te beschikken over een eigen zadel, zweep, bandage en poetsmateriaal voor het paard.

6 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven

Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

7 Concordantie

7.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de minimumdoelen (MD), of de doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Minimumdoelen of doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties
1	BK 01
2	BK 05; BK a
3	BK 02; BK 03
4	BK 04; BK b
5	BK 04
6	MD 06.14
7	BK 11
8	BK 06; BK c
9 +	--
10	BK 06; BK f
11	BK 07; BK g
12	BK 09; BK h; BK i
13	BK 09; BK i
14 +	--
15	BK 11; BK c
16	BK 08; BK j
17	BK 12
18	BK 10; BK d

7.2 Minimumdoelen basisvorming

06.14 De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden.

Voetnoot:

Rekening houdend met concepten van de tweede graad en de context waarin dit minimumdoel aan bod komt.

7.3 Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen werken op een diervriendelijke manier met paarden.
6. De leerlingen verzorgen en begeleiden paarden.
7. De leerlingen voederen paarden.
8. De leerlingen huisvesten paarden.
9. De leerlingen onderhouden en optimaliseren de eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid.
10. De leerlingen bereiden het transport van paarden voor.
11. De leerlingen gebruiken, onderhouden en reinigen materiaal en infrastructuur.
12. De leerlingen voeren eenvoudige herstellingswerken uit aan materiaal, infrastructuur en omgeving.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Dierenwelzijn
- b. Gezondheid van mens en dier
- c. Hippisch materiaal
- d. Laden en lossen van paarden
- e. Paardenpsychologie
- f. Paardenverzorgingstechnieken
- g. Paardenvoeding
- h. Rider fitness
- i. Rijvaardigheid
- j. Stalinrichting

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang in de tweede graad	7
2.2	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Paardenhouderij en het vormingsconcept	7
3.2	Krachtlijnen	7
3.3	Opbouw.....	8
3.4	Aandachtspunten	8
3.4.1	Graadleerplan	8
3.4.2	Leerproces.....	8
3.4.3	Basiscompetenties	9
3.4.4	Dissecties als werkvorm.....	9
3.5	Leerplanpagina.....	9
4	Leerplandoelen	9
4.1	Basisvaardigheden in Paardenhouderij	9
4.2	Grooming	11
4.3	Training van ruiter en paard	13
4.4	Hippisch beheer	15
5	Basisuitrusting	16
5.1	Infrastructuur	16
5.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	17
5.3	Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken	17
6	Glossarium.....	17
7	Concordantie	19
7.1	Concordantietabel.....	19
7.2	Minimumdoelen basisvorming	19

7.3	Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties	20
-----	---	----